

SAMORZĄD

Tygodnik Zrzeszenia Samorządów Powiatowych

(„Związku Sejmików“)

REDAKCJA i ADMINISTRACJA:

Warszawa, ul. Tamka № 1, tel. 177-80

czynna od godz. 8 do 3. Tel. red. Wł. Wakara 126-83
Prenumerata roczna dla wpłacających w drugim kwartale (dalsze dopłaty wyłączone) 70.000 mk.; w miejscu kwartalna 6.000 mk.; dla wpłacających później—za-
leżnie od kursu marki. Cena № 2.000 mk.

Konto czekowe Poczł. Kasy Oszczędn. № 1520.

Ogłoszenia zwykłe za tekstem: strona—700.000 mk.,
ogłoszenia cyfrowe, ilustrowane i w tekście o 50 proc.
drożej, ogłoszenia związków samorządowych dostarczo-
ne bezpośrednio do administracji o 25 proc. taniej.
Ogłoszenia, nadesłane bez podania wymiaru, drukuje się
na 1/4 strony. Każda nowa podwyżka obowiązuje wszyst-
kie już przyjęte ogłoszenia od dnia zmiany cen bez
osobnego zawiadomienia.

TREŚĆ Nr. 12: 1. Nowy projekt rządowy uregulowania skarbowości komunalnej—A. Bogusławski. — 2. Cele i zadania Zrzeszenia Samorządów Powiatowych. — 3. Zadanie gospodarcze Zrzeszenia Samorządów Powiatowych.—4. Projekt statutu funduszu budowy gmachu Zrzeszenia Samorządów Powiatowych—5. Regulamin wewnętrzny Zrzeszenia Samorządów Powiatowych (projekt).

Zebranie Rady Nadzorczej Zrzeszenia.

Zebranie Rady nadzorczej Zrzeszenia odbędzie się w dniu 10-go maja r. b. w lokalu Zrzeszenia, Tamka 1. Początek zebrania o godzinie 11-ej rano, z następującym porządkiem dziennym:

I. Organizacja.

- Regulamin wewnętrzny Zrzeszenia.
- Ukonstytuowanie Rady Nadzorczej.
- Wybór Komisji Rewizyjnej.

II. Sprawozdanie i wnioski Zarządu.

- Dotychczasowa działalność.
- Program prac Zrzeszenia.
- Wnioski finansowe Zarządu.
- Porządek dzienny dorocznego Zjazdu.

III. Skarbowość komunalna w świetle projektów rządowych i potrzeb samorządu.

- Projekty rządowe.
- Referat p. W. Korsaka, Naczelnika Wydz. Samorządowego wojew. Warszawskiego, członka Prezydium Zrzeszenia.
- Dyskusja i wnioski.

IV. Komunikaty instytucji i wolne wnioski.

Nowy projekt rządowy uregulowania skarbowości komunalnej *).

(Streszczenie tez zasadniczych).

W związku z sanacją skarbu, a raczej w związku z wydatnym podniesieniem podatków państwowych, postanowiono zreorganizować i skarbowość komunalną. W tym celu odbył się szereg narad przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

i skarbu ze współudziałem wice-ministra skarbu Markowskiego, na którym ustalono „Tezy do tymczasowej ustawy, dotyczącej danin i niektórych innych dochodów komunalnych“. Na podstawie tych „Tez“ opracowano ustawę o skarbowości komunalnej, która ma być w krótkim czasie wniesiona do Sejmu.

Przytoczymy w streszczeniu najważniejsze zasady dla zorientowania samorządów i poczynienia odpowiednich uwag, które mogą przyczynić się do odpowiedniego ujęcia sprawy w komisjach sejmowych.

Jedną z pierwszych zasad, wysuniętą w „Tezach“, to tymczasowość ustawy. Uzasadniono to tem, że nie zostały jeszcze określone kompetencje samorządów. Nie wiadomo więc, ile będzie potrzeba pieniędzy na rozwój ich pracy. Zakres działania zostanie określony w projektach ustaw, które staną Sejmovi przedłożone. Jeśli zostaną przez Sejm uchwalone, to wtedy może już przyjść ustawa stała o finansach komunalnych.

W rozdziale drugim zastanawiają się autorowie „Tez“ nad art. 69 Konstytucji. Artykuł ten mówi, że „źródła dochodowe państwa i samorządu będą ustawami ściśle rozgraniczone“. Autorowie dochodzą w rozumowaniu do wniosku, że art. 69 nie sprzeciwia się określaniu dochodów komunalnych, jako dodatków do podatków państwowych, gdyż jest to tylko forma pobierania podatków komunalnych, określona ściśle ustawami. Art. 69 Konstytucji nie wyklucza udziału samorządu we wpływach z podatków i opłat państwowych, gdyż jest to też tylko forma pobierania danin samorządowych. Podobnie jest przy dotacjach ze strony skarbu państwa lub innych samorządów, gdyż są to wynagrodzenia za sprawowanie pewnych zadań, przekazanych mu przez państwo lub samorząd. Gdzie w ustawach wymierzana jest łączna kwota podatku komunalnego, ustawa o skarbowości komunalnej ma

*) Przez kilka numerów z rzędu „Samorząd“ umieszczał artykuły w sprawie skarbowości komunalnej, chcąc przygotować dyskusję nad nią na Radzie Nadzorczej Zrzeszenia, a obecnie podaje streszczenie projektu rządowego, który będzie podstawą tej dyskusji.

ustalić tylko podział łącznej kwoty między uprawnione ciała samorządowe.

Rozumowanie może i praktyczne w swem założeniu, ale nie jest zgodne z brzmieniem i intencją art. 69 Konstytucji.

Jeszcze bardziej sofistyczne i zgoła z duchem Konstytucji niezgodne twierdzenie widzimy w sprawie nadzoru nad samorządem. Art. 70 Konstytucji przewiduje wykonywanie nadzoru nad niższymi samorządami przez organy samorządu wyższych kategorii. Autorowie dowodzą, opierając się na art. 2 i 56 Konstytucji, że „ministrowie, odpowiedzialni za wykonanie tego nadzoru, są uprawnieni wydawać w granicach ustaw wskazówki, do których samorządowe organy nadzorcze, z wyjątkiem organów samorządu wojewódzkiego, stosować się są obowiązane”. Art. 2 mówi tylko, jakie są władze w państwie, art. 56 mówi o odpowiedzialności konstytucyjnej i parlamentarnej Rady ministrów i poszczególnych ministrów w swoich resortach. Ale, żeby z tych artykułów wynikał wbrew art. 70 nadzór poszczególnych ministrów nad organami nadzorcami samorządów, nie wydaje mi się dowiedzionem. Przykład ustawy z d. 26 września 1922 roku nic nie mówi, albowiem samorząd dla Wschodniej Małopolski jest specjalny, mający cechy autonomii. Z tego nie można wysnuć zasady ogólnej. I dlatego też cały rozdział III „Tez” uważać należy za dość mętny. W całym rozumowaniu tym chodzi o skrepowanie samodzielności organów samorządowych w zakresie opodatkowania i dysponowania funduszami.

Co do rozdziału dochodów i opłat pomiędzy poszczególne kategorie związków komunalnych, to autorowie „Tez” uważają, że ustawa winna się zająć skarbowością gromad, gmin i powiatowych związków komunalnych, a dla samorządu wojewódzkiego zarezerwować odpowiednią część publiczno-prawnych źródeł dochodowych, oddanych samorządowi łącznie do dyspozycji. Za podstawę dla samorządu wojewódzkiego bierze się samorząd krajowy b. dzielnicy pruskiej i oblicza, że zapotrzebowanie tego samorządu wynosiło przed wojną od 10 do 12% ogólnego zapotrzebowania podatkowego wszystkich związków komunalnych tej dzielnicy. W przyszłości, jeżeli samorząd wojewódzki otrzyma poważniejszy zakres działania—państwo winno mu udzielić dotacji z własnych źródeł lub odstąpić do eksploatacji poszczególne źródła dochodowe. Fundusze wojewódzkie w b. zaborze rosyjskim i austriackim przekazuje się narazie państwu. Miasta niewydzielone traktuje się pod względem finansowym na równi z samorządami powiatowemi. Powiatowe samorządy ma się wyposażyć w wydatniejsze niż dotychczas źródła dochodu. Powiatowe związki komunalne mają otrzymać rekompensatę, jeżeli ich zakłady i urządzenia przynoszą mieszkańcom miast gospodarcze korzyści lub inne udogodnienia. Poza gminami, również i gromady mają być wyposażone we własne źródła dochodowe na cele inwestycyjne. Samorządy wojewódzkie obowiązane być mają do dotowania ze specjalnych funduszy słabe finanso-

wo powiaty i miasta; te ostatnie winny to samo czynić w stosunku do słabych finansowo gmin.

Takie są ogólne założenia „Tez”. Jeżeli chodzi o szczegóły, to zwrócić należy przede wszystkim uwagę na projektowany podział dochodów pomiędzy poszczególne samorządy.

Według projektów Ministerstwa Skarbu do podwyższonego podatku gruntowego projektuje się łączny dodatek samorządowy 100 proc. Dodatek ten nie może być przekroczony. Z tego dla województwa wyznacza się 10 proc., jedną trzecią dla gminy bez wyższego zatwierdzenia, o ile wydział powiatowy nie wniesie uzasadnionego protestu. Przekroczenie tej normy możliwe jest tylko, w razie zatwierdzenia przez Wydział Wojewódzki, ze względu na kolidujące interesy gminy i powiatu. Pozostałość, nie wyzyskana przez gminy wiejskie, przypadnie powiatom. Miasta wydzielone i nie wydzielone otrzymują całą stopę procentową, z wyjątkiem 10 proc. na rzecz samorządu wojewódzkiego.

W gromadach b. zaboru rosyjskiego pozostawia się nadal składki gruntowe.

Wymienione zasady stosują się także do podatków budynkowych po wsiach.

W związku z tym uchyla się wszystkie samodzielne podatki, mające związek z nieruchomością i własnością gruntową. Jedynie mogą być pobierane podatki od zbytkownych koni, psów, pojazdów i t. d.

Podatek przemysłowy w tej formie, jak został uchwalony przez sejm, przewiduje opłatę patentów, która ma być zaliczką na podatek od obrotu w wysokości 2%. Na dodatki dla samorządów przewiduje się nie wyżej jak 50% od patentów i 1% od obrotu.

Dzielić ten podatek autorowie „Tez” proponują jak następuje: gminie wiejskiej cały dodatek do patentów od przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, znajdujących się na jej obszarze; samorządowi powiatowemu procent od przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, znajdujących się na wsi; w miastach wydzielonych i niewydzielonych cały podatek przemysłowy pobiera się na ich korzyść.

Dodatki do podatku dochodowego b. dzielnicy pruskiej utrzymuje się w mocy, z tem zastrzeżeniem, że nie wolno im schodzić w opodatkowaniu poniżej minimum wolnego od opodatkowania państwowego. Łączna suma podatku dochodowego państwowego i komunalnego nie może przewyższać norm ustalonych. Od uposażeń służbowych pobierać się ma 3-procentowy dodatek komunalny. Dodatki do podatku dochodowego przypadają gminom miejskim i powiatom. Gminy wiejskie od podatku tego są wyłączone. Oprócz dodatku powiatowe związki komunalne i miasta otrzymują 30 proc. wpływów z państwowego podatku dochodowego. W b. zaborze rosyjskim i austriackim miasta otrzymują 30 proc. z podatku dochodowego, pobranego w danem mieście, a samorządy powiatowe 30 proc. wpływów podatku dochodowego z gmin miejskich.

Podatek od nieruchomości w miastach b. za-

boru rosyjskiego i austriackiego oddany zostaje do końca 1923 r. wyłącznie samorządom wiejskim; również pozostaje na dotychczasowych warunkach podatek budynkowy w b. dzielnicy pruskiej.

Podatek komunalny od lokali, wprowadzony w miastach b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej, pozostawia się i rozciąga na miasta b. dzielnicy pruskiej. Pozatem mogą być pobierane w miastach podatki hotelowe, od podnajmów, od lokali zbędnych lub zbytkownych na podstawie specjalnych statutów.

Co do podatków konsumcyjnych, to państwo pobierać będzie dodatki komunalne w wysokości 10 proc. dla miast i związków powiatowych. Dla podziału tych podatków pomiędzy miasta i powiaty, ma być powołana specjalna komisja, składająca się z reprezentantów samorządu miejskiego i powiatowego. Samoistne podatki konsumcyjne na rzecz samorządu, o ile podlegają podatkowi państwowemu, zostaną uchylone. Na zasadzie specjalnych statutów mogą być pobierane podatki od towarów przewozowych, od zabaw, widowisk, od zbytkownych psów i koni, rowerów, karet, samochodów, bilardów, stolików do gry w karty, instrumentów muzycznych, ogłoszeń i t. p., oczywiście po zatwierdzeniu statutów przez władze nadzorcze i zainteresowane ministerstwa. Powiaty pobierać mogą wspomniane podatki tylko w gminach wiejskich.

Od przeniesienia własności nieruchomości projektuje się pobieranie 4 proc. wartości. Podatek ten od obrotu nieruchomości w miastach ma przypaść miastom, poza odrębem miast—w połowie gminom, w połowie powiatom. Projektuje się także pewien podatek od spadków i darowizn, ale nie określa się bliżej wysokości stawek. W uchwalonej świeżo ustawie o państwowym podatku od spadków i darowizn dodatków komunalnych nie przewidziano.

Mogą być pobierane przez samorzady opłaty za używanie komunalnych zakładów publicznych, oraz za czynności lub poświadczenia urzędowe. Opłaty samorządowe, opierające się na specjalnych ustawach, jak np. opłaty drogowe, pozostają w mocy.

Pozatem mamy całą znaną nam procedurę zatwierdzenia, z modyfikacją, że jeżeli do określonego terminu związek komunalny nie otrzyma zawiadomienia o niezatwierdzeniu uchwały, uważa się ją za zatwierdzoną. Tyle o zasadach, na jakich ma się oprzeć skarbowość komunalna.

Nie uprzedzając krytycznie Czytelników i działaczy samorządowych do wymienionych zasad, chcielibyśmy usłyszeć w tej sprawie zdanie bezpośrednio zainteresowanych.

A. Bogustawski.

SPROSTOWANIE.

W druku okólnika w poprzednim, 11 numerze „Samorządu” w sprawie składek członkowskich zaszła omyłka. Składki członków Zrzeszenia wynoszą 2⁰/₀₀ (dwa promille) od zwyczajnego budżetu, a nie 2%, jak mylnie wydrukowano.

Cele i zadania Zrzeszenia Samorządów Powiatowych.

Zrzeszenie Samorządów Powiatowych zarówno w obecnej formie, jak poprzedniej Związku Sejmików, jak dawniejszej jeszcze Zjazdów Sejmików, utworzone zostało przez grono działaczy samorządowych, przede wszystkim w celu poświęcenia odrodzonemu Państwu sił społecznych, zorganizowanych w ramach samorządu lokalnego. Odbudowa bowiem Rzeczypospolitej w całej pełni jej twórczej mocy jest zadaniem powszechnem Narodu Polskiego, do którego wykonywania wciągnięte powinny być wszystkie jego składniki społeczne, grupowe i lokalne. W tem na samorząd polski zarówno ustawy szczegółowe, jak konstytucyjna, wkładają w dziedzinie rozwoju wewnętrznego państwowości naszej zadania pierwszorzędnej wagi, których spełnienie uczynić ma kraj nasz siłami samego społeczeństwa i jego lokalnych reprezentacji rządym, spójnym, oświeconym i należycie zagospodarowanym. W zakresie tym oczywiście każda gmina, miasto, powiat czyni wszystko, co leży w jego mocy. Wszystkie jednak zjazdy samorządowe, które się dotychczas odbywały, stałe i jednogłośnie uznawały, że na tem samorząd w swej służbie dla Państwa poprzestać nie ma prawa, że muszą tak poszczególne organizacje samorządowe (miasta, powiaty), jak pracownicy ich i działacze zrzekać swoje wysiłki podobnie do innych organizacji specjalnych, celem sprawniejszego wykonywania swych zadań ogólnych i szczegółowych oraz wzięć udział w całej tej pracy pomocnej społeczeństwa, jaką ono Państwu niesie i jakiej od samorządu Państwo wymaga.

Udział ten opiera się oczywiście na przekonaniu, stwierdzonym przez Naród w ustawie konstytucyjnej, że Państwo Polskie nie zamyka się w ramach samego rządu lub wogóle władz centralnych, że obywatel, gmina, społeczeństwo, organizacje społeczne, prasa i t. d. są w naszej Rzeczypospolitej pierwszorzędnymi, ogniskowymi elementami Państwa i że ich świadomość obywatelska, prawo, czynność są zasadniczym materiałem w budownictwie państwowym, który w niewoli zachował nam możliwość państwowego odrodzenia, a dziś daje możliwość państwowego rozkwitu. Z tego względu już nawet samo strzeżenie swych konstytucyjnych praw i obowiązków jest państwowym obowiązkiem samorządu zrzeszonego, zarówno w postaci wpływania na ustawodawstwo samorządu dotyczące, jak uświadamiania samym samorządom doniosłej ich służby państwowej.

Drugim, równie ważnym, a nieodłącznym zadaniem Zrzeszenia jest praca nad pogłębieniem i podnoszeniem poziomu samej pracy realnej samorządu, wykonywanej w ramach ustaw dotychczasowych, zarówno we względzie formalno-prawnym, w znaczeniu dobrej znajomości i właściwego stosowania prawa komunalnego, jak merytorycznym, w znaczeniu podejmowania lub nie tych czy innych konkretnych zadań gospodarki samorządowej, jak wresz-

cie techniczno-organizacyjnym, w znaczeniu zastosowania właściwych metod w wykonywaniu przez samorząd swej pracy i wyzyskania dla niej szerokiej współpracy społecznej.

I. „Samorząd“.

Głównym wykładnikiem istnienia, trwania i prac Zrzeszenia oraz współpracy jego z poszczególnymi samorządami jest uruchomienie i utrzymanie własnego organu, poświęconego budzeniu myśli samorządowej w szerokich kołach społeczeństwa polskiego i wymianie doświadczeń przez poszczególne samorządy, uzyskanych w różnych dziedzinach ich pracy. Zaczęty od skromnego nakładu i bez funduszy, „Samorząd“ dziś z pomiędzy czasopism specjalnych ma zapewne największą poczytność, która daleko przekroczyła koła samych tylko działaczy samorządowych powiatowych i gminnych, stając się niezbędną lekturą dla szeregu organizacji społecznych i osób poszczególnych, na niwie społecznej pracujących. Zjednął sobie również i określone grono stałych współpracowników i sympatyków z pośród wybitniejszych działaczy samorządowych, zasilających czasopismo korespondencjami, artykułami, materiałami, zapytaniami. Po pewnych wahaniach ustalił charakter i układ pisma, zostając wyrazicielem opinii działaczy samorządowych i organem wymiany ich myśli w specjalnej dziedzinie ich pracy. Artykuły wstępne, poświęcone najczęściej zagadnieniom ogólnym roli i zadań samorządu, ustawodawstwa komunalnego, skarbowości związków samorządowych i t. d., wybiegają poza uświadamianie samych samorządowców, apelując do całego społeczeństwa i władz centralnych w imieniu samorządu o właściwe określenie jego praw i stanowiska w Państwie. Kronika samorządowa gromadzi doświadczenia samorządów całej Rzeczypospolitej i usiłuje koordynować ich prace. Poradnik samorządowy zawiera odpowiedzi na pytania, które następczą się działaczom samorządowym w ich pracy, a stosują się najczęściej do wszędzie aktualnych wątpliwości i bolączek. Działy specjalne, jak „Przyjaciel Zdrowia“ i „Odbudowa, ubezpieczenie i pożarnictwo“, uzupełniają w tych zakresach artykuły i kronikę samorządową. Wreszcie Biuletyn pracowników komunalnych rozrzuca sprawy uposażenia ich, wykształcenia i stanowiska. Olbrzymie znaczenie praktyczne mają ogłoszone w „Samorządzie“ konkursy Sejmików na pasady i prace oraz zgłoszenia o posady poszukujących pracy.

Brakami „Samorządu“ są dotychczas przede wszystkim trudności materialne. Gdy inne organizacje społeczne utrzymują swoje organy — a jest to zupełnie naturalne i konieczne. — „Samorząd“ jak dotąd zdany jest całkowicie na łaskę prenumeraty. O subsydia rządowe nie zabiegał nigdy, gdyż organ zrzeszenia względnie zasobnych organizacji nie powinien był w najmniejszej sumie nadwyrażać środków borykającego się z niestęchanymi trudnościami skarbu. Subsytia sejmikowe nie odgrywały dotychczas również w budżecie „Samorządu“ poważniejszej roli. Dopiero w r. b. sejmiki uchwały je

po raz pierwszy gromadnie i w większych pozycjach, ale wpłat skutecznymi jeszcze bardzo niewiele. Ze składek zaś sejmikowych na Zrzeszenie, dotychczas nie można było przelać na „Samorząd“. Prenumerata zaś wprawdzie wpływa, ale niedość regularnie, niekiedy z paruletnim opóźnieniem, co przy spadku waluty redukuje jej wartość b. znacznie.

Z powodu tych trudności „Samorząd“ nie może rozwinąć się tak, jakby redakcja pragnęła. Ścieśniony jest w szczupłych ramach dwunastu stron, gdy potrzebuje dwudziestu; a i tych nie może dać regularnie co tydzień. Stąd opóźnienie wielu notatek kronikarskich, nieumieszczanie wielu cennych i potrzebnych materiałów i t. d.

Drugi brak „Samorządu“ stanowi to, że wprawdzie redakcja otrzymuje materiału o wiele więcej, niż go zużywa, ale materiał ten nie jest równomierny i wszechstronny. Pożądane jest, by wszystkie sejmiki poczuwały się do obowiązku nadsyłania swych sprawozdań, budżetów i protokołów, zwłaszcza z b. dzielnic pruskiej i austriackiej. Należy nadmienić, że współpracownikami „Samorządu“ są przeważnie działacze prowincjonalni, ale opiera się w poszczególnych dziedzinach o prace specjalistów społecznych.

W zakresie sanitarji komunalnej np. dało się zorganizować na miejscu grono stałych współpracowników i sympatyków „Samorządu“.

II. Inne wydawnictwa.

Jako czasopismo samodzielne, dołączane zresztą również i do „Samorządu“, wydawany jest przez Zrzeszenie tygodnik „Gmina i Wieś“ (dawniej „Nasza Gmina“, jeszcze dawniej „Gmina“).

Pismo to pełni wielką służbę, wykonywaną przez Zrzeszenie Samorządów Powiatowych w postaci wychowywania samorządowego młodszej braci — radnych gminnych, sołtysów, poszczególnych gminików. Jest prowadzone na poziomie bardzo przystępnym i poświęcone sprawom gminnym i gromadzkim.

Na drugim krańcu pod względem specjalizacji znajduje się zainicjowana przez Zrzeszenie Samorządów „Biblioteka Komunalna Wendego“, która złożona być ma z dzieł naukowych i podręczników z zakresu samorządu. Dotychczas ukazała się jedna zaledwie książka pióra dyr. Nestorowicza „Sprawa drogowa w Polsce“, kilka jest w druku. Oczywiście sprawność biblioteki byłaby większa, gdyby wydawała ją bezpośrednio Zrzeszenie, ale nie mogło ono zaangażować w to kapitału. Należy mieć nadzieję, że powodzenie pierwszych książek tej biblioteki zachęci samorządy do zgromadzenia przy Zrzeszeniu własnego udziałowego funduszu wydawniczego, który da możność obejścia się bez podrażającej książki pomocy finansowej zewnętrznej. O ten fundusz Zarząd zabiegać będzie u samorządów po uruchomieniu własnej drukarni Zrzeszenia.

Jednocześnie Zrzeszenie zabiega o interesowanie się pracami samorządu w prasie ogólnej. Wysyła więc komunikaty do prasy i udziela jej informacji o pracach samorządu. Przy „Kurjerze Polskim“

dało się na tej podstawie uregulować stałą rubrykę samorządową pod redakcją Zrzeszenia. Nadto, dzięki stosunkom osobistym poszczególnych członków Zarządu, wiele materiału samorządowego umieszczają stale pisma ludowe.

III. Kursy nauk samorządowych.

Analogiczne do wydawnictw samorządowych zadanie pełni Zrzeszenie w postaci organizowania kursów, udzielających pracownikom samorządowym wiadomości podstawowych, dotyczących ich pracy. W okresie organizacyjnym brało udział w prowadzeniu kursów samorządowych, urządzonych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, następnie samo łącznie ze Związkiem Miast Polskich zorganizowało trzymiesięczny kurs samorządowo-społeczny, obesłany przez stypendystów samorządowych, poprowadzony przez najwybitniejszych specjalistów w zakresie wiedzy społecznej i samorządowej, a obejmujący w zarysie wszystkie dziedziny pracy samorządowej. Obecnie organizowany jest analogiczny kurs na jesień b. r., a w dalszym projekcie jest utworzenie stałej wyższej uczelni nauk komunalnych, które ze względu na przygotowanie fachowych pracowników dla samorządu powiatowego, a zwłaszcza wojewódzkiego wydaje się nagłą koniecznością.

Obok kursów ogólnych Zrzeszenie organizowało specjalne—dotychczas w jednej tylko specjalności, mianowicie w okresie organizacyjnym kursy roczne dla dozorców drogowych, budowlanych i meljoracyjnych, następnie sześciotygodniowy kurs dla drogomistrzów.

Pozatem Zrzeszenie pobudzało organizowanie kursów miejscowych po powiatach dla radnych gminnych, członków sejmików, wójtów, pisarzy gminnych i sołtysów, bądź współdziałając z ich inicjatywą, układając programy i. t. p., bądź delegując na nie prelegentów. Kursów takich było dotychczas już kilkadziesiąt.

To samo dotyczy jednodniowych zjazdów samorządowych lub rolniczych, na które Zrzeszenie wysyłało na żądanie prelegentów z odczytami o samorządzie i w dalszym ciągu uważa to za jedno z pilniejszych zadań swoich.

IV. Zjazdy Sejmików.

Celcm skoordynowania i ujednostajnienia opinii samorządowej o sprawach ustawodawstwa samorządowego, o ile chodzi o wyrażenie tej opinii na zewnątrz, lub też o poszczególnych zagadnieniach i pracach samorządu, jako wytycznych wewnętrznych, Zrzeszenie organizuje od początku istnienia Zjazdy Sejmików, na które oprócz członków Zrzeszenia, zaprasza delegatów od sejmików całej Rzeczypospolitej.

W ten sposób odbyło się dotychczas sześć wielkich zjazdów, poświęconych sprawom statutowym Zrzeszenia, rozlicznym kwestjom ustawodawstwa samorządowego, jak ustawie gminnej, powiatowej, wojewódzkiej, skarbowości komunalnej, kredytowi komunalnemu, walki z pożarami, odbudowie,

ubezpieczeniom od ognia, budowie dróg bitych i kolejek lokalnych, organizacji oświaty przez samorządy, opiece nad dziećmi w samorządzie, trosce o przemysł ludowy, współpracy z organizacjami rolniczymi, przedsiębiorstwom komunalnym przemysłowym, sejmikowym biurom handlowym, prasie samorządowej, komunalnej służbie zdrowia, aprowizacji, sprawom urzędników komunalnych i t. d. Nie było kwestji dotyczącej samorządu lub wchodzącej w zakres prac jego, któraby nie znalazła się na porządku dziennym tego lub innego zjazdu.

Referaty zjazdowe obejmowali z reguły wybitni specjaliści, jak prof. Buzek, prez. B. Chomicz, dyr. M. Nestorowicz, pos. A. Langer, dyr. R. Kutylowski, ks. Sędzimir, Jaruzelski, T. Narbutt, dr. Le Brun, dr. Bączkiewicz, dr. Szczodrowski i w. in. oraz członkowie Zarządu Zrzeszenia, jak W. Wakar, St. Boguszewski, W. Kruszewski, St. Czarnecki, A. Bogusławski, J. Chomicz, St. Siedlecki, St. Czekański, St. Głiszczyński, L. Dura i inni. Przewodniczyli Zjazdom i obrady prowadzili pp. W. Marczewski, Choromański, W. Kornilowicz, St. Boguszewski, W. Wakar.

Poza omówieniem spraw samorządowych i powzięciem odpowiednich uchwał, Zjazdy przyczyniły się do utworzenia lub powstania następujących organizacji: Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych, Kasy Emerytalnej Pracowników Komunalnych, Związku Pracowników Komunalnych. Krótszy żywot posiadały zainicjowane na Zjazdach: Centralna Składnica Wytwórstwa Ludowego i Biuro Techniczne Powiatów Komunalnych. Nie urzeczywistniały się nadto inicjatywy zjazdowe związku sejmikowych biur handlowych i związku budowy kolei lokalnych, wobec nieprzychylnego stanowiska władz nadzorczych względem ich powstania.

Obok zjazdów sejmików, Zrzeszenie organizowało w różnych czasach inne zjazdy, mianowicie w okresie organizacyjnym jeszcze dwa wielkie zjazdy rad gminnych, zjazd przedstawicieli sejmików w radach szkolnych, ostatnio zjazd sekretarzy sejmików i inspektorów samorządu gminnego, wreszcie szereg konferencji specjalnych, np. w sprawach organizacyjnych Zrzeszenia, w kwestji odszkodowań za straty, spowodowane przez najazd bolszewicki, w sprawach oświatowych, w sprawie aprowizacji, w sprawie biur odbudowy i t. d. Należy zaznaczyć, że udział sejmików we wszystkich zjazdach i konferencjach był zawsze bardzo znaczny i chętny.

V. Konferencje rzeczoznawców.

Wielką wagę Zarząd Zrzeszenia przywiązywał zawsze do organizacji stałego kontaktu Zrzeszenia ze specjalistami w poszczególnych dziedzinach pracy, prowadzonej przez samorząd, ażeby z jednej strony w kołach tych wzbudzić zainteresowanie dla samorządu, z drugiej pracą samorządową pogłębić wiedzę, doświadczeniem lub współpracą specjalistów. Sprawozdania z tych konferencji zwykle umieszczane były w „Samorządzie“.

Najpierw dało się zorganizować kilka konferencji z inżynierami drogowymi w sprawie systemu

budowy dróg, specjalnie w sprawie dróg amerykańskich, w sprawie ustawy drogowej i wreszcie w sprawie kolejek lokalnych.

Następnie zorganizowano szereg konferencji z lekarzami społecznikami w sprawie organizacji komunalnej służby zdrowia. Na tem tle powstało koło lekarzy, współpracujących ze Zrzeszeniem i utworzono dodatek przy „Samorządzie“ dla spraw sanitarji samorządowej.

Szereg konferencji odbyło Zrzeszenie i z oświatowcami w sprawach oświaty pozaszkolnej, szkolnictwa zawodowego i gimnazjów sejmikowych.

Wreszcie parę konferencji Zrzeszenie poprowadziło w T-wie Ekonomistów i Statystyków Polskich w sprawie podziału administracyjnego Państwa i skarbowości komunalnej.

VI. Współpraca z organizacjami społecznymi.

Temuż celowi—znalezienia oddźwięku dla idei samorządowej w szerszej opinji, a równocześnie pozyskania dla pracy samorządowej fachowej pomocy, służy kontakt Zrzeszenia z organizacjami społecznymi.

Z jednej strony Zrzeszenie pozostaje w kontakcie z innymi organizacjami, opartymi o samorząd, jak z Bankiem Komunalnym, Polską Dyрекcją Ubezpieczeń Wzajemnych, Związkiem Miast Polskich, Kasą Emerytalną Pracowników Komunalnych, Związkiem Zawodowym Pracowników Komunalnych, Związkiem Pracowników Administracji Gminnej i t. d.

Z drugiej strony Zrzeszenie nawiązało stały kontakt z organizacjami społecznymi fachowymi, jak Związek Kółek Rolniczych, Związek Stowarzyszeń Spożycwców, Centrala Stowarzyszeń Rolniczo-Handlowych, Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica, Centralne Biuro Kursów dla dorosłych, Związek Bibliotekarzy, Towarzystwo popierania przemysłu ludowego i t. d.

Celem umocnienia tego kontaktu, Zrzeszenie w łonie Zarządu swego posiada faktycznych przedstawicieli niektórych organizacji wymienionych (Banku Komunalnego, Kasy Emerytalnej, Związku Kółek Rolniczych) i swoich przedstawicieli deleguje faktycznie w skład tychże (Kasy Emerytalnej, Związku Kółek, Instytutu Staszica, T-wa przemysłu ludowego i t. d.), a również bierze udział w związkach tych organizacji, jak w Skarbie Pracy Oświatowo-Kulturalnej i w Komisji Porozumiewawczej Organizacji Społecznych, będąc ich współinicjatorem.

Poza informowaniem się wzajemnem w pracach, koordynowaniem ich kierunku i udzielaniem wzajemnej gościny w czasopismach, współpraca ta polega i na wspólnych przedsięwzięciach, jak niedokończone jeszcze wydawnictwo „Przewodnika Społecznego“ i projekt budowy domu zrzeszeń społecznych.

VII. Współpraca z władzami centralnymi Państwa.

Zupełnie specjalne znaczenie przywiązuje Zarząd Zrzeszenia do udzielania pomocy i rady władzom centralnym Państwa w sprawach samorządu dotyczących. Doceniając rolę Zrzeszenia, centralne

urzędy państwowe stale korzystały ze zjazdów Zrzeszenia, celem wypowiedzenia swoich postulatów i pozyskania dla nich poparcia społecznego oraz wysłuchania opinji samorządowej. Czyniły to zwłaszcza Ministerstwa Oświecenia, Rolnictwa, Robót Publicznych, Skarbu, Główny Urząd Statystyczny.

W okresach międzyjazdowych zapraszano Zarząd Zrzeszenia do stałej współpracy w komisjach międzyministerjalnych (jak demobilizacyjna, repatriacyjna i t. d.), w urzędach poszczególnych (jak komitet drogowy, urząd elektryfikacyjny) i instytucjach (jak P. A. K. P. D., Rada pomocy młodzieży akademickiej), jak również zapraszano Zarząd do doraźnej pomocy urzędowi centralnym (w Min. Spraw wojskowych w sprawie materiałów demobilizowanych, w Min. Robót Publicznych w sprawie ustawy drogowej i budowlanej i t. p.). W związku z tem Zrzeszenie podejmowało się zleceń urzędów centralnych w sprawie zaopiniowania spraw poszczególnych ze stanowiska samorządu, wysondowania opinji poszczególnych samorządów lub nawet zaagitowania ich do pewnych postulatów urzędowych (jak w sprawie poparcia przez samorząd opieki nad dziećmi P. A. K. P. D., oszczędności państwowych, podjęcie się współpracy z biurami odbudowy etc.), gdy je Zarząd Zrzeszenia za słuszne uznawał.

Korzystając ze stosunków wśród władz centralnych, Zrzeszenie podejmowało się załatwiania próśb poszczególnych samorządów, dotyczących ich budżetów, kredytów, zwykłych informacji, zmian w podziale administracyjnym i t. d. oraz zwraca się z własnej inicjatywy do urzędów centralnych w sprawie uzyskania dla samorządu rozmaitych udogodnień, a zwłaszcza w sprawie uwzględnienia postulatów jego przy opracowywaniu ustaw, samorząd obchodzących. W ten sposób udział Biura Zjazdów szczególnie zaznaczył się w opracowaniu dekretu o radach gminnych, dekretu o ordynacji powiatowej i ustawy drogowej.

Dalszą pracę nad uzgodnieniem ustawodawstwa polskiego z potrzebami samorządu Zrzeszenie przenosiło na teren sejmowy. Na tym terenie praca ta była trzech rodzajów:

1) parowanie niebezpieczeństw i krzywd, kryjących się dla samorządu w poszczególnych projektach ustaw,

2) wprowadzanie do projektów ustaw poprawek na korzyść samorządu, względnie poparcie projektów dla samorządu korzystnych,

3) występowanie z własnymi projektami ustaw.

W pierwszej dziedzinie dało się uczynić najwięcej, przekonywując poszczególnych posłów, a zwłaszcza referentów odnośnych spraw w Sejmie do nieuchwalania pewnych projektów ustaw w całości lub w częściach, samorząd krzywdzących. Dotyczyło to np. projektów ustawy wojewódzkiej, niektórych podatkowych, o samorządzie szkolnym, rolniczym, o podziale administracyjnym i t. d.

W drugiej dziedzinie dało się wpłynąć do pewnego stopnia na redakcję ustawy konstytucyjnej w częściach samorządu dotyczących, poprzez projekt ustawy o opiece społecznej, ustawę o Pol-

skiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych, wpływać na obrady nad ustawą gminną i t. d. Tu leży obecnie przed Zrzeszeniem wielkie pole pracy, wobec zapowiedzianych przez rząd projektów ustaw, dotyczących organizacji wszystkich stopni samorządu i skarbowości komunalnej.

Wreszcie inicjatywa projektodawcza Zrzeszenia wyraziła się dotąd we wnoszeniu wniosków o zalegalizowanie Związku Sejmików, o podwyższenie zwrotów rządowych na utrzymanie dróg w powiatach, o wznowienie wyborów samorządowych. W przygotowaniu są wnioski o zabezpieczeniu emerytalnem pracowników komunalnych i o wyższej uczelni nauk komunalnych.

Nadto za sprawą Zrzeszenia zgłoszono kilka interpelacji i wniosków nagłych, bądź z własnej inicjatywy Zrzeszenia, bądź na żądanie członków.

Praca Zrzeszenia na terenie sejmowym, oczywiście, prowadzona była za pośrednictwem wniosków poselskich, a więc dzięki stosunkom osobistym z tymi lub innymi posłami albo przez posłów, pracujących równocześnie w Zrzeszeniu lub sejmikach poszczególnych, — najczęściej zaś przez prezesa komisji administracyjnej Sejmu.

Obecnie praca ta została bardziej unormowana, przechodząc od stosunków z poszczególnymi posłami na teren zorganizowanych przez Zrzeszenie międzypartyjnych konferencji poselskich w sprawach samorządowych. Dotychczas odbyły się trzy konferencje, poświęcone sprawom skarbowości komunalnej i wznowieniu wyborów samorządowych. Następne dotyczyć mają również skarbowości komunalnej, podziału administracyjnego, emerytur pracowniczych i t. d.

O ile pomimo wielkiego nakładu pracy, w zakresie ustawodawstwa dało się Zrzeszeniu uczynić stosunkowo niewiele, głównie pochodzi to stąd, że w kołach poselskich wielu się znajduje posłów, niedocenających roli samorządu w Państwie. To też dotychczas nie dało się ustalić zasady, ażeby projekty ustaw, dotyczące samorządu, były opinjowane przez reprezentacje samorządowe przed wniesieniem do Sejmu albo przynajmniej przed rozważaniem ich na plenum Sejmu.

VIII. Świadczenia samorządom zrzeszonym.

Szereg świadczeń, pośrednio lub bezpośrednio dostarczanych przez Zrzeszenie swoim członkom, został wyszczególniony wyżej, jak wydawnictwa, kursy i t. d., a inny szereg podany będzie osobno w artykule o działalności gospodarczej Zrzeszenia.

Nadto wymienić należy:

- 1) udzielanie porad i informacji w zakresie organizacji, gospodarki i skarbowości samorządowej,
- 2) przeprowadzanie na żądanie sejmików przez delegowanych specjalistów fachowej oceny na miejscu gospodarki związków samorządowych,
- 3) współdziałanie w tworzeniu bibliotek sejmikowych,
- 4) załatwianie wszelkich zleceń członków do władz, instytucji i firm stołecznych,
- 5) pośrednictwo pracy.

Ostatnio prócz tego Zarząd Zrzeszenia przejął od komisji, wyłonionej przez Zjazd Sekretarzy i Inspektorów, opracowanie instrukcji biurowej i kasowo-rachunkowej dla związków samorządowych, które mają być następnie wydane w Bibliotece Komunalnej Wendego.

IX. Organizacje.

Zrzeszenie łączy w sobie sześćdziesiąt kilka samorządów powiatowych ze wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej. Zjazd ich stanowi o kierunku prac Zrzeszenia. Rada Nadzorcza w składzie 24 przedstawicieli samorządu jest ciałem kontrolującym pracę ciała wykonawczego, jakim jest Zarząd, złożony z 12 osób, w czym 5 stanowi Prezydum, decydujące w podrzędnych sprawach bieżących, z urzędującym Prezesem na czele.

Niemniej doniosem od istnienia czasopisma jest dla rozwoju prac Zrzeszenia nieprzerwane prowadzenie przez nie stałego Biura, kierowanego przez Prezesa, a złożonego z kilku referentów i specjalistów w poszczególnych działach pracy, których liczba w różnych czasach wahała się od dwu do dziesięciu, nie licząc sił kancelaryjnych.

Biuro załatwia sprawy bieżące, prowadzi poszczególne działy pracy Zrzeszenia, a w działach pracy, nieobsadzonych przez stałych referentów, utrzymuje kontakt ze specjalistami, służącymi poradą Zrzeszeniu i jego członkom na żądanie. Obowiązkiem Biura jest pozatem utrzymywanie kontaktu z poszczególnymi członkami Zrzeszenia, gromadzenie archiwum samorządowego i biblioteki specjalnej przy Zrzeszeniu oraz prowadzenia rachunkowości Zrzeszenia.

Z natury rzeczy Zarząd zabiega o pozyskiwanie nowych członków Zrzeszenia, a jednocześnie przeprowadza pertraktacje z władzami o ściślejsze od dotychczasowego dostosowanie ram prawnych Zrzeszenia do charakteru jego prac.

Zrzeszenie stoi na gruncie zupełnej bezpartyjności, usiłując przekonanie o doniosłej roli państwowej samorządu i potrzebach jego rozwoju szczepić wszystkim ugrupowaniom politycznym w Polsce. Jednocząc w sobie samorząd ziemski wszystkich dzielnic, Zrzeszenie jest na drodze do stania się rzetelnym wyrazicielem opinii i interesów całego samorządu ziemskiego Rzeczypospolitej.

Wszakże osiągnięcie tego stopnia rozwoju, jak również wykonanie wszystkich tu nakreślonych celów i zamierzeń Zrzeszenia, leży całkowicie w ręku samych samorządów zrzeszonych. Ażeby zadania poszczególne każdego z nich i Zrzeszenia w całości mogły być urzeczywistnione, sejmiki powinny popierwsze nie szczędzić poparcia materialnego Zrzeszeniu w postaci składek, zasiłków i prenumeraty, podługie utrzymywać z niem jak najściślejszą, nieustającą łączność. Zwłaszcza zaś ustać wreszcie winny niesłuszne i przestarzałe zastrzeżenia, czynione tu i ówdzie w stosunku do samej idei Zrzeszenia Samorządów w okresie jego powstania, z pobudek na nieporozumieniu opartych, gdyż trwanie i rozwój prac Zrzeszenia najlepiej je dawno już

w niwecz obrócić. W warunkach zaś zaufania, łączności i poparcia samorządów, Zrzeszenie osiągnąć może cele i dać zrzeszonym samorządom wyniki, dla których zostało jednomyślnie przez zjazdy sejmików powołane: podniesienie znaczenia samorządu w Rzeczypospolitej i pogłębienie jego pracy dla Państwa.

Zadanie gospodarcze Zrzeszenia Samorządów Powiatowych.

Na Zjeździe Sejmików w październiku r. 1921, gdy Zarząd referował zarejestrowany statut obecny Zrzeszenia Samorządów Powiatowych, niektórzy delegaci czynili mu dwa zarzuty. Jeden z nich twierdził mianowicie, że Zarząd, nie uzyskując z powodów formalnych legalizacji Związku Sejmików od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych—byle uzyskać byt prawny, nadał mu formę spółdzielni, pomimo że zadania gospodarcze nie stanowią jego zainteresowań i że w istocie pod tą formą prowadzić pragnie pracę, celom innym poświęconą. Inny delegat zarzucił coś analogicznego, jakkolwiek ze stanowiska wprost przeciwnego: mianowicie, że Zrzeszenie nie powinno zajmować się pracami gospodarczymi, lecz zmierzać właśnie do owych innych celów, mieszczących się w ramach ustawy spółdzielczej.

Zjazd ówczesny uznał jednak nieomal jednomyślnie obydwa zarzuty powyższe za zasadniczo niesłuszne. Przecież i projekt statutu Związku Sejmików, przyjęty przez Zjazd z października r. 1919, dla zadań gospodarczych zakreślał w działalności jego szerokie miejsce, mówiąc dobitnie o wspólnych przedsięwzięciach samorządowych charakteru gospodarczego, finansowego i handlowego, jako jednej z podstawowych prac powstającego Związku. Jest to zupełnie naturalne. Samorząd w Polsce bowiem ma wiele zadań charakteru gospodarczego, a szereg innych nie da się wykonać bez odnośnych zakupów, kredytów i t. p. czynności gospodarczych. Z tego względu dla ułatwienia ich sobie, musi zrzeszać się, 1) aby zadania gospodarcze samorządu, cały kraj obchodzące, mogły być wykonane, 2) aby mieć w stolicy centralę dla ułatwienia zakupów, kredytów i innych potrzeb gospodarczych samorządom poszczególnym. Na Zjazdach organizacyjnych te ściśle spółdzielcze zadania Związku Sejmików były podkreślone, jako wielce doniosłe.

Jeżeli mimo to nie starano się odrazu o przybranie formy instytucji gospodarczej, lecz stowarzyszenia ogólnego, tłumaczy się to tem, że nie było wówczas jeszcze dzisiejszej ustawy spółdzielczej, oraz tem, że poza gospodarczymi celami Zrzeszenie ma również zadania oświatowe i wydawnicze oraz zabiera głos w sprawach ustawodawstwa samorządowego. Należy jednakże zaznaczyć, że zadania gospodarcze Zrzeszenia są tak wielkiej wagi, iż dla nich przedewszystkiem inicjatorowie zabiegali o przyznanie osobowości prawnej, gdy dla wykonywania zadań pozostałych nie jest ona nieodzowna.

Zapewne wygodniejszą dla Zrzeszenia byłaby forma, któraby narówni z zadaniami gospodarczymi stawiła i jego cele pozostałe, i o tę formę Zarząd w dalszym ciągu zabiega. Nie znaczy to jednak, że kłócą się cele inne Zrzeszenia z formą gospodarczą organizacji Zrzeszenia. Przeciwnie, organizacje ściśle gospodarcze, postawione na poziomie współczesnym, stale zabiegają i o wpływy w swojej dziedzinie pracy na ustawodawstwo, i o szerzenie fachowego wykształcenia, i o posiadanie własnego organu prasowego, a częstokroć tworzą nawet odpowiedni aparat do badań teoretycznych w odnośnym zakresie. Czynią to organizacje przemysłowe, bankowe, rolnicze, zawodowe—nie powinny w tym względzie stanowić wyjątku organizacje samorządowe.

W każdym więc razie zadania gospodarcze stanowią zasadniczą część prac Zrzeszenia. Istotnie, z chwilą uchwalenia przez Sejm ustaw samorządowych, praca Zrzeszenia w zakresie rozważania zasad ustroju komunalnego znacznie się zmniejszy. Z czynnika pewnego programu samorządowego, jakim Zrzeszenie jest w obecnym prowidziorjum ustawowem, stanie się ono placówką pracy ograniczonej do zadań samorządu ustawami zakreślonych, a więc przeważnie gospodarczych. Jeżeli dotychczas ta strona działalności Zrzeszenia nie wybiła się na właściwe sobie miejsce, tłumaczy się to z jednej strony nieuregulowaniem pracy samorządowej w dotychczasowem ustawodawstwie naszym, co stanowi szczególną jej bolączkę i co zwraca główną uwagę działaczy komunalnych. Ale z drugiej strony powodowane jest inną przyczyną. Mianowicie samorzady dotychczas nie przyczyniły się w znaczniejszej mierze finansowo do rozbudowy tego działu pracy, a Zarząd Zrzeszenia pragnął nie rozpoczynać pracy od pociągania samorządów do ryzyka pieniężnego, zanimby zdołał ustalić formy i kierunki swojej pracy oraz zdobyć należne zaufanie i współdziałanie członków. Zaczynał więc od eksperymentów, i to bez kapitału. Sił próbował w różnych kierunkach. Interesował się handlem drzewnym, dzierżawił część puszczy Białowieskiej i pertraktował o kupno większego lasu na Litwie. Podejmował się czynności handlowych w zakresie aprowizacji. Organizował eksport wyrobów przemysłu ludowego. Przyczyniał się do utworzenia związku specjalnego sejmików dla prac drogowych. Projektował wiele innych rzeczy. Uwaga Zarządu w tym kierunku bardzo była wylężona. Wykonaniu wszakże przeważnej części tych zamierzeń przeszkadzał bądź brak funduszy, bądź słaby oddźwięk w sejmikach. W tej pracy zdobył jednak doświadczenie, które dało mu możność wyraźnego zakreślenia programu gospodarczego i jego ustąpienia.

Wytycznymi pracy gospodarczej obecnego Zarządu są zasady następujące. Zrzeszenie interesuje się tylko działami pracy, zajmującymi poważne miejsce w pracy poszczególnych samorządów. Przytem jeżeli pewne działy pracy samorządowej już mają odpowiedniki w istniejących instytucjach gospodarczych, jak np. aprowizację, rolnictwo, przemysł ludowy i t. d., Zrzeszenie na te placówki nie wkra-

cza. Obejmuje zaś w zasadzie tylko działy gospodarcze, w których chodzi o masowe zaopatrzenie samorządów. W tych działach przede wszystkim samorządy ma na oku, i obsługuje inne instytucje lub osoby o tyle tylko, o ile nie rozprasza to jego sił i uwagi. Absolutnie unikając ryzyka, działalność swoją sprowadza narazie prawie wyłącznie do handlowego pośrednictwa. Finansuje je na podstawie bądź zagwarantowanego przez sejmiki kredytu, bądź kapitału udziałowego przez nie złożonego, bądź wreszcie wpłat z góry. Każdy dział opiera na fachowym aparacie i na odrębnym samowystarczalnym budżecie, nie otwierając działów nowych przed urobieniem się poprzednich. W stosunku do sejmików jest tylko dostawcą, dla ich handlu centrali odbiorczej nie stanowi.

Świadczenia Zrzeszenia oparte są na ścisłym i jawnym rachunku faktycznych kosztów towaru, dostawy, kredytu i administracji. Zasady te, do których twarde doświadczenie przywiodło Zarząd obecny, są dlań niewzruszone. Handel dla handlu, konjunktur i zysków leży poza zainteresowaniami Zrzeszenia, zakreśla ono sobie wyraźną specjalizację. Szarpanina niedoprowadzonych do końca inicjatyw i pieniężnych lub kredytowych kłopotów dla Zrzeszenia jest nieodpowiednia, musi ono mieć mocne oparcie w zrzeszonych samorządach. Wszelka przygodność, dyletantyzm muszą być oczywiście wyłączone.

Na tych podstawach Zrzeszenie ustanowiło następujące działy do stopniowego uruchomienia.

I. *Dostawa środków opałowych*, węgla, koks, torfu, drzewa—przede wszystkim węgla, którego zapotrzebowanie przez samorządy jest masowe. Dział ten funkcjonuje i poważnie się rozwinął, pomimo brak kapitału zakładowego i trudności kredytowe, które na początku działalności podrażały świadczenia Zrzeszenia. Praca opiera się na ścisłym kontakcie z producentami, dobrym aparacie fachowym i własnych składach.

II. W miarę rozwoju działu opałowego, Zarząd uruchomi w szerszym zakresie *dział budowlany*. Dotychczas zajmuje się tylko dostawą niektórych materiałów budowlanych (głównie cementu, wapna, dachówek). W związku z rozwojem ruchu budowlanego w kraju dział ten może się poważnie rozwinąć. Nie jest przewidywany instruktorat budowlany, bo ten jest prowadzony przez specjalne instytucje, lecz jedynie dział handlowy. Kierowany jest również przez fachowców. Ten dział zabiega obecnie o budowę gmachu samorządowego w Warszawie.

III. Dopiero w miarę poważnego rozwoju działów powyższych, Zrzeszenie powróciłoby do myśli *działu drogowego*, który miałby być przede wszystkim instrukcyjnym, a technicznym o tyle tylko, o ile istotnie siłami miejscowymi projektowanie lub budowa danych dróg nie mogłaby być wykonana.

IV. Równoległe z działem budowlanym Zrzeszenie pragnie uruchomić *dział szpitalno-apteczny*, ze względu na szczególne zapotrzebowanie samorządów w tym zakresie. Oparty on jednak musi

być na poważniejszych kredytach, o które Zrzeszenie zabiega, ale których dotychczas nie uzyskało. Pod względem technicznym dział ten jest całkowicie przygotowany do uruchomienia.

V. Na następnym planie programu gospodarczego Zrzeszenia stanąby mogło utworzenie *działu materiałów i pomocy szkolnych* w związku z coraz większymi obowiązkami samorządów w zakresie oświaty. Dotychczas Zrzeszenie tego działu nie rusza i nie przygotowuje.

VI. O wiele prędzej należałoby uruchomić przy Zrzeszeniu *dział wydawniczy*. Obecnie wyraża się on tylko wydawaniem czasopisma. Zarząd zaprojektował już jednak nabycie dla Zrzeszenia drukarni udziałowej. Z tą chwilą działalność wydawnicza Zrzeszenia mogłaby się znacznie podnieść, m. in. ogarnąć przygotowywanie ksiąg biurowych, kasowych i t. d. dla poszczególnych samorządów.

Na tych działach poprzestaje Zarząd w zamierzeniach dotychczasowych natury gospodarczej.

Wnioski Zarządu na Zjazd Sejmików.

Na Zjazd doroczny Zarząd wystąpi z następującymi wnioskami:

1. *O podwyższenie udziału z 10.000 mkp., do 100 złp.*
2. *O określenie składki zamiast 0,2% budżetu na sumę ryczałtową 250 złp. rocznie.*
3. *O uchwalenie przez sejmiki na fundusz udziałowy budowy gmachu samorządowego w Warszawie udziałów po 250 złp. według załączonego statutu.*
4. *O uchwalenie na analogicznej podstawie udziałów po 100 złp. na zakup i utrzymanie drukarni.*
5. *O uchwalenie sumy, do której Zarząd zaciągać może zobowiązania.*

Z tego wynika, że Zrzeszenie, które dotychczas sprawę udziałów traktowało podrzędnie, a o składki się upominało w małym stopniu, zobowiązania zaś zaciągało bez dostatecznie mocnego oparcia o członków, uważa się obecnie za dostatecznie dojrzałe do wymagania od członków znacznie czynniejszego udziału w pracach gospodarczych Zrzeszenia, bez którego nie mogą one rozwijać się na istotnych zasadach spółdzielczości i dać dostatecznie pokaźny wynik dla gospodarki samorządowej zrzeszonych sejmików.

Projekt Statutu

funduszu budowy gmachu Zrzeszenia Samorządów Powiatowych.

Zrzeszenie Samorządów Powiatowych tworzy fundusz budowy własnego gmachu na zasadach następujących:

1. Fundusz budowy tworzy się z udziałów sejmików powiatowych, gmin, instytucji pokrewnych związkom samorządowym, oraz za zgodą Zarządu Zrzeszenia, osób poszczególnych.

2. Udziały Funduszu Budowy są zwrotne w ciągu lat 10 i podlegają oprocentowaniu.

3. Zwrot udziałów nastąpi według następującego planu amortyzacyjnego:

5%	udziałów w roku	1926,
5%	"	1927,
10%	"	1928,
10%	"	1929,
15%	"	1930,
15%	"	1931,
15%	"	1932,
25%	"	1933.

4. Udziały są zwrotne na pisemne żądanie, zgłoszone na trzy miesiące przed rozpoczęciem każdego roku amortyzacyjnego. W wypadku, gdyby zgłaszających się o zwrot udziałów było więcej, niż przewiduje plan amortyzacyjny, Zarząd Zrzeszenia dokonywa wylosowania, zawiadamiając udziałowców, których udziały zostały wylosowane. Nieodebrane udziały pozostają do zwrotu w Zrzeszeniu na funduszu amortyzacyjnym.

5. Zależnie od dochodowości gmachu Zarząd Zrzeszenia ustala corocznie oprocentowanie udziałów. Oprocentowanie nie będzie wyższe w każdym razie od 2% najwyższej stopy procentowej, pobieranej przez P. K. K. P. za dyskonto.

6. Na dochód gmachu składa się uzyskany czynsz. Z sumy uzyskanej po potrąceniu wydatków na administrację oraz kosztów remontu zwykłego, wypłaca się procenty od udziałów, oraz raty amortyzacyjne.

7. Zależnie od dochodowości gmachu Zrzeszenie może powiększyć stopę amortyzacyjną.

8. Dla budowy i eksploatacji gmachu Zarząd Zrzeszenia tworzy specjalną komisję, odpowiedzialną za czynności swe przed Zarządem.

9. Gmach przeznaczony jest na pomieszczenie biur, instytucji, przedsiębiorstw i składów Zrzeszenia, zjazdy, kursy, czytelnie samorządowe, gospodę dla przyjeżdżających na kursy samorządowe, na salę zjazdów, pomieszczenie kursów i t. p. oraz mieszkania dla funkcjonariuszy Zrzeszenia. W tymże gmachu może być udzielone pomieszczenie i dla pokrewnych organizacji samorządowych.

10. Ceny za korzystanie z lokali gmachu ustala Komisja. Przedstawiciele Związków samorządowych, nie biorących udziału w budowie, obowiązują ceny niemniej niż 50% wyższe.

11. Zarząd zastrzega sobie prawo zawarcia umowy z innymi organizacjami społecznymi w celu budowy gmachu wspólnego.

12. Wysokość udziału na fundusz budowy wynosi 250 złotych polskich, których wpłata przez gminy wiejskie i osoby fizyczne może być dokonana ratami na zasadzie uchwał Zarządu Zrzeszenia.

13. Fundusz budowy składany jest na specjalny rachunek; zabezpieczony w swej wartości może być jedynie w papierach publicznych, pod odpowiedzialnością osobistą dysponujących tymże funduszem nie może być używany na inne cele.

14. Wrazie nie dojścia do skutku budowy, udziały niezwłocznie zwracane są członkom w pełnej wartości wraz z należnym oprocentowaniem, co gwarantuje Zrzeszenie majątkiem i dochodami.

Regulamin wewnętrzny

Zrzeszenia Samorządów Powiatowych

(projekt).

TYTUŁ 1.

Zjazdy sejmików.

§ 1. Jednym z głównych zadań Zjazdów Sejmików jest wypowiedanie opinii zbiorowej samorządu w dotyczących go rzeczach ustawodawstwa i polityki rządowej, rozstrząsanie spraw pracy i gospodarki komunalnej oraz komunikowanie Sejmikom w tym zakresie swoich postulatów.

W nkładaniu porządku obrad Zjazdów Rada Nadzorcza i Zarząd powinny zastrzegać dla spraw pomienionych możliwości największą część czasu.

§ 2. Sprawy Zrzeszenia, powierzone przez statut Zjazdowi, powinny być decydowane na początku i przy końcu obrad. W szczególności na pierwszym Zjeździe każdorocznym powinny być składane przez Radę Nadzorcza i Zarząd sprawozdania z działalności i z wykonania budżetu za rok ubiegły oraz projekt budżetu na rok bieżący.

§ 3. Zjazdy powinny być zwoływane o ile możliwości dwa razy do roku, trwanie obrad powinno być obliczone zwykle na jeden dzień.

§ 4. Interpelacje w sprawie poszczególnych czynności Zarządu zgłaszane być winny na piśmie podczas Zjazdu do Prezydium jego, w innym czasie do Rady Nadzorczej, której również Prezydium Zjazdu przekazuje interpelacje do załatwienia w drodze korespondencji z interpellantem po zbadaniu sprawy przez Radę Nadzorcza.

§ 5. Zawiadomienia o Zjazdach rozsyła Zarząd oprócz członków Zrzeszenia, do wszystkich sejmików, rad wojewódzkich, ministerjów i do prasy, również sprawozdania ze Zjazdów, przyczem delegaci ich dopuszczeni są na Zjazdy na równi z publicznością.

W porozumieniu z Radą Nadzorcza Zarząd wystosowuje zaproszenia na Zjazd przedstawicieli, po jednym od instytucji rządowych i społecznych, których zakresu działania dotyczą sprawy, rozpatrywane na Zjeździe. Przy odpowiednich punktach porządku obrad przysługuje im głos doradczy.

§ 6. Rada Nadzorcza powinna przed każdym Zjazdem powołać Komisję Mandatową w składzie dwu osób do sprawdzenia pełnomocnictw uczestników Zjazdu i decydowania o przyznaniu im głosu decydującego, względnie doradczego.

§ 7. Koszta przyjazdu na Zjazd delegatów ponoszą sejmiki, inne koszty Zjazdów (lokal, zawiadomienia. ect) Zrzeszenie.

§ 8. Zjazd otwiera przewodniczący Zarządu i stawia pod głosowanie porządek obrad Zjazdu oraz skład Prezydium, któremu następnie ustępuje miejsca.

§ 9. Prezydium Zjazdu składa się z trzech osób, w czem jeden może być członkiem Rady Nadzorczej wzgl. Zarządu, dwu zaś powinno być powołanych z pośród Zjazdu. Przewodniczy Zjazdowi jeden członek Zarządu, bądź w kolejności, bądź z wyboru pozostałych.

§ 10. Porządek na Zjeździe przestrzegany jest przez Prezydium.

§ 11. Członkom Zjazdu wolno, oprócz zapisywania się do głosu, zabierać głos w sprawie formalnej (przerwanie lub zamknięcie dyskusji, ograniczenie listy mówców i porządku głosowania lub przewodniczenia). Przemówienie w sprawie formalnej nie może trwać nad jedną minutę. Wnioseków tych nie jest obowiązane Prezydium poddawać pod głosowanie, a w tejże samej sprawie formalnej nie jest obowiązane udzielać głosu więcej, niż jeden raz i więcej, niż jednemu mówcy. Prezydium nie ma prawa bez zgody Zjazdu poddawać pod głosowanie wniosków o ponowne otwarcie listy mówców lub przedłużenie czasu przemówień i wniosków już przegłosowanych, ani udzielać głosu poza listą mówców, po jej zamknięciu lub po przegłosowaniu sprawy. Interpretacja wniosków należy do Prezydium, które nie udziela głosu na ich wyjaśnienie.

Ostatni głos w dyskusji przed głosowaniem należy do referenta sprawy lub do tego, komu on go odstąpi.

Po głosowaniu Prezydium udziela głosów członkom Zjazdu w sprawach osobistych. Wyjaśnienia te nie mogą trwać dłużej nad dwie minuty każde.

§ 12. Wrazie zarzutów, że przewodniczący nie spełnia swych obowiązków, może Prezydjum zastąpić go innym członkiem swoim. Może zaś poddać pod głosowanie potrzebę zmiany przewodniczącego lub całego prezydium; wrazie stwierdzenia tego powinno podać inne kandydatury na swoje miejsce.

§ 13. Głosowanie na Zjazdach odbywa się za pomocą podnoszenia rąk z kartami upoważniającymi do głosu, otrzymywanymi przy wstępie na Zjazd.

Tajne głosowanie, zarządzane przy wyborach, odbywa się za pomocą wywoływania przez Prezydium sejmików z listy członków, których delegaci składają mu zwinięte kartki.

Imienne głosowanie, które winno być na żądanie 1/5 Zjazdu zarządzone, odbywa się tymże sposobem wywoływania, lecz jawnie, z zapisaniem każdego głosu do protokołu.

§ 14. Wybory Rady Nadzorczej i Zarządu odbywają się w głosowaniu tajnym. Za wybranych uznaje się tych, co otrzymali największą ilość głosów. Wrazie zgłoszenia nie większej ilości kandydatów, niż ma być wybranych, głosowanie się nie odbywa.

§ 15. Protokół Zjazdu prowadzony jest przez sekretarza Zjazdu, nominowanego przez Zarząd, a po przyjęciu i podpisaniu przez dwu członków Prezydium (w razie niemożności Rady Nadzorczej) jest podawany do wiadomości członków.

TYTUŁ II.

Rada Nadzorcza.

§ 16. Do kompetencji Rady Nadzorczej należy:

- a) decyzja o wszystkich sprawach Zrzeszenia w granicach uchwał Zjazdu,
- b) udzielanie Zarządowi dyrektyw jego pracy, podział czynności wewnątrz Rady, kontrolowanie prac Zarządu,
- c) wrazie konieczności uchwalenie odchyleń od budżetu oraz prowizorjów budżetowych z obowiązkiem umotywwania ich na następnym Zjeździe.

§ 17. Rada Nadzorcza składa się z wybranych przez Zjazd 24 osób, z tem obliczeniem, ażeby niemniej niż 20 z pośród ostatnich reprezentowało jedno z należących do Zrzeszenia ciał samorządowych z różnych województw Rzeczypospolitej. Nie mogą być członkami Rady lub Zarządu członkowie Zarządów komunalnych, nie należących do Zrzeszenia.

Pozatem na posiedzenia Rady Nadzorczej przez Prezydium zaproszeni mogą być z głosem doradczym przedstawiciele innych zrzeszeń samorządowych, instytucji państwowych i społecznych oraz osoby poszczególne w charakterze rzeczoznawców. Nadto z głosem doradczym mają prawo udziału w obradach Rady referenci Zrzeszenia.

§ 18. Rada Nadzorcza z pośród swojego grona wybiera przewodniczącego, którego obowiązkiem jest przewodniczenie obradom i podpisywanie protokołów z posiedzeń Rady oraz sekretarza do prowadzenia protokołu obrad.

§ 19. Rada Nadzorcza zbiera się w zasadzie co kwartał na zaproszenie, wystosowane przez Zarząd, a na żądanie Prezesa Rady oraz większości Zarządu i częściej, w razie zaś braku spraw pilnych Rada może odraczać terminy swoich posiedzeń, nie dalej jednak niż na kwartał.

§ 20. Rada Nadzorcza dzieli swe funkcje, nie wymagające zbiorowych decyzji, pomiędzy swymi członkami: do przewodniczącego należy każdorazowy wgląd w czynności Zarządu i jego biur; każdy z członków Rady reprezentuje Zrzeszenie w swej ziemi i ma obowiązek nakłaniać sejmiki do należenia do Zrzeszenia i do wywiązania się z zobowiązań wobec niego, popiera prace i wydawnictwa Zrzeszenia, wykonywa zlecenia Rady i prośby Zarządu, przedstawia Radzie i Zarządowi życzenia miejscowych samorządów. Z czynności wymienionych przewodniczący i członkowie Rady składają sprawozdania przed jej plenum.

§ 21. Za udział w posiedzeniach członkowie Rady pobierają prócz zwrotu kosztów djety od ciała samorządowego, którego są delegatami na Zjazdy. (Członkom, którym ciało samorządowe odmówiło zwrotu kosztów i djety, wypłaca je Zrzeszenie w wysokości, określonej przez Radę.

§ 22. Członkowie Zarządu i Rady Nadzorczej Zrzeszenia mogą być, wrazie niewykonywania obowiązków, nadużycia zaufania oraz działania na szkodę organizacji, zawieszeni przez Radę Nadzorczą w piastowaniu tej godności do decyzji Zjazdu.

TYTUŁ III.

Zarząd.

§ 23. Zarząd decyduje na posiedzeniach w sprawach ustalonych w statucie. Składa się z 12 osób, powołanych przez Zjazd. Prezes Zarządu jest odpowiedzialny przed Radą za zbiorowe postanowienia Zarządu, za działalność wewnętrzną Zrzeszenia przed Zarządem.

§ 24. Podziału czynności członków Zarządu dokonywa Zarząd i przedstawia go do aprobaty Rady.

§ 25. Członkowie Zarządu pobierają od Zrzeszenia djety w wysokości określonej przez budżet. W rozjazdach członkowie Zarządu dodatkowo pobierają poza kosztami komunikacji djety określone przez Zarząd.

TYTUŁ IV.

Prezydium Zarządu.

§ 26. W międzyczasie pomiędzy posiedzeniami Zarządu funkcjonuje Prezydium Zarządu w składzie wybranych przez Zarząd z pośród swego grona prezesa, dwu wice-prezesów i dwu sekretarzy.

§ 27. Do czynności prezydium należy kierowanie pracami Zrzeszenia oraz przygotowywanie obrad Zarządu, na zlecenie Zarządu i Rady również obrad Rady, Zjazdów, konferencji, komisji i t. d.

§ 28. Prezydium zbiera się z reguły nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie, w każdym razie przed każdym posiedzeniem Zarządu.

§ 29. Poszczególne czynności Prezydium może powierzać pojedynczym członkom z obowiązkiem przedstawiania wyniku ich do aprobaty.

§ 30. Do kierowania stałymi pracami Zrzeszenia Zarząd może ustanowić z pośród Prezydium urzędujących jego członków lub zamianować dyrektora. Do obowiązków ich należy: a) załatwianie czynności Prezydium w międzyczasie posiedzeń jego, b) prowadzenie wszelkich spraw bieżących, biura, archiwum, przedsięwzięć Zrzeszenia, c) angażowanie pracowników Zrzeszenia oraz z upoważnienia Zarządu zmienianie ich, d) podpisywanie korespondencji, zobowiązań, asygnat, e) dysponowanie funduszami Zrzeszenia w granicach budżetu.

Z czynności swoich urzędujący członkowie zdają sprawę wobec Prezydium.

§ 31. Za udział w posiedzeniach Prezydium członkowie jego djet nie pobierają, jedynie zwrot kosztów podróży, natomiast za inne czynności, zleczone przez Zarząd lub Prezydium, otrzymują z funduszu Zrzeszenia djety, w tem członkowie urzędujący w obliczeniu miesięcznym wysokości określonej przez Zarząd.

TYTUŁ V.

Organ Zrzeszenia.

§ 32. Organem naczelnym Zrzeszenia jest czasopismo „Samorząd”. Jako wydawca podpisuje czasopismo Zrzeszenie Samorządów Powiatowych. Redakcję Zrzeszenia ustala Zarząd. Za kierunek i treść czasopisma redakcja odpowiedzialna jest przed Prezydium.

TYTUŁ VI.

Komisja Rewizyjna.

§ 33. Rachunkowość Zrzeszenia prowadzona jest ściśle według zasad prawa i zwyczajów z tem, by poszczególne prace Zrzeszenia rachunkowo i finansowo były w miarę możliwości wyodrębnione z zapewnieniem dla nich specjalnych źródeł dochodowych bez naruszenia jedności kasy i buchalterji.

§ 34. Obowiązkiem Komisji Rewizyjnej wybieranej przez Radę Nadzorczą jest co najmniej raz do roku sprawdzić stan rachunków Kasy, bilans, stan przedsięwzięć i podstawy budżetowe Zrzeszenia oraz wnioski swe przedstawić Radzie Nadzorczej.

§ 35. Komisja Rewizyjna ma prawo do technicznej pomocy przy sprawdzaniu stanu finansowego Zrzeszenia powoływać rzeczoznawców oraz żądać wyjaśnień Zarządu, Prezydium, członków urzędujących Prezydium oraz pracowników Zrzeszenia.

TYTUŁ VII.

Pracownicy Zrzeszenia.

§ 36. Do sprawowania poszczególnych działów przez Zrzeszenie w granicach budżetu Prezydent ma prawo powoływać specjalnych pracowników Zrzeszenia. Biorą oni udział z głosem doradczym w posiedzeniach Zarządu i Rady. Za pracę ich odpowiedzialność ponosi Zarząd.

Prezydent Zarządu ma prawo zawieszania w czynnościach pracowników Zrzeszenia do decyzji Zarządu.

§ 37. Przez czas zawieszania referenci i pracownicy Zrzeszenia pensji nie otrzymują. Wrazie zwolnienia otrzymu-

ją pensję trzymiesięczną, jeśli wina pracownika nie upoważnia do zwolnienia bez wynagrodzenia.

§ 38. Wszyscy pracownicy Zrzeszenia Samorządów mają prawo do ubezpieczenia w Kasie Emerytalnej Pracowników Komunalnych, jeżeli zarobek ich opiera się wyłącznie lub głównie o Zrzeszenie.

Zrzeszenie wpłaca za nich w tym razie całe świadczenie na rzecz Kasy.

Jeżeli zaś pracownik Zrzeszenia ma inne poza tem źródła zarobkowania, Zrzeszenie opłaca 2/3 świadczeń, bądź zrzeka się ubezpieczenia danego pracownika.

Zadajcie bezpłatnie!

Przyślijcie nam kartę pocztową ze swym adresem, a w zamian **zupełnie bezpłatnie** otrzymacie katalog wszelkiego rodzaju wykwintnych **wyrobow suklennych i manufaktury**, niezbędnych w każdym domu. W ten sposób zapoznacie się szczegółowo z najlepszymi wyrobami pierwszorzędnych fabryk i towarzystw akcyjnych i przekonacie się, jaka olbrzymia różnica jest między naszymi cenami fabrycznymi, a cenami w Waszej miejscowości.

Adresujcie

FIRMA HANDLOWA

Bernsztejn i S-ka

Białystok

SKŁADY FABRYCZNE.

KONKURS

na stanowisko Dyrektora nowootwierającego się szpitala powiatowego dla dzieci w Siewierzu (pow. Będziński) 14 klm. odległości od Zawiercia, 19 klm. od Będzina.

Od reflektantów są wymagane:

- 1) Dyplom lekarza,
- 2) Praktyka w szpitalach dla dzieci, względnie w szpitalach powszechnych na oddziale pedjatrii.
- 3) Referencje o dotychczasowej działalności.

Posada do objęcia od 1 czerwca r. b. Uposażenie według umowy plus mieszkanie, opał i światło. Możliwość praktyki prywatnej.

Reflektujący pp. lekarze, posiadający wymagane warunki, wniosą podania z odpisami świadectw i curriculum vitae do Przewodniczącego Wydziału Powiatowego w Będzinie.

Wydział Powiatowy w Stołpcach ogłasza **KONKURS** na posadę **technika drogowego** przy Wydziale Powiatowym.

Od kandydatów wymagana jest gruntowna znajomość prowadzenia robót drogowych.

Do posady przywiązane są pobory VIII kategorii płac urzędników państwowych i ewentualnie dodatek sejmikowy. Zgłoszenia z podaniem życiorysu, odpisów świadectw szkolnych i służbowych wraz z powołaniem się na referencje osób poważnych nadsyłać do biura Wydziału Powiatowego w Stołpcach, wojew. Nowogrodzkie. Posada do objęcia z dniem 1 czerwca r. b. Termin składania podań upływa z dniem 15 maja. Podania nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

GMINA I WIEŚ

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, Tamka 1, telefon 177-30.
Konto czekowe P. K. O. 15.20.

TYGODNIK SAMORZĄDOWY
(daw. „NASZA GMINA“)

PRENUMERATA ROCZNA
(wyłącznie dla gromad wiejskich)
8.000 mk., półrocznie 4.000 mk.
(na miejscu kwartalnie 1000 mk.)

KAŻDA GROMADA POWINNA SPROWADZAĆ I CZYTAĆ SWÓJ TYGODNIK

Treść Nr. 12: Głosy wsi. — Stanisław Grabiński. — Z tygodnia. — Z gmin i gromad. — Różne. — Kalendarzyk. — Odcinek: Obrazki z naszej gminy. — B. Osicki.

Głosy wsi.

Kto żyje i obcuje z ludem, kto z nim rozważa sprawy ogółu, ten jedno słyszy i czuje, że niezgoda partyjna ludowi polskiemu do poprawy doli żadną się miarą nie przyczyni. Sprzykrzyły mu się te waśnie zawzięte. Lud chce przede wszystkim porządnej gospodarki państwowej i wogóle publicznej.

Niech nikogo nie łudzą częste „uchwały“ wieców i zebrań politycznych. Gospodarz rolnik, obowiązany do świadczeń pieniężnych i naturalnych na skarb państwa i na samorządy, daje folgę swym żalom i upuszcza żółci głównie na zebraniach gminnych, a poniekąd na zebraniach wioskowych. Gdy się zbierze na wiecu w jakiej miejscowości gromadka zwolenników jednego stronnictwa z różnych okolic, to zaraz uchwała się „rezolucje“, „wezwania do rządu“, „postulaty“, „dezyderaty“. Mniejsza o to, jak się tam nazywają, czy są słuszne, czy wykonywane, byle rozgłos ich rozbrzmiewał przez partyjne pisma; narazie choć to musi wystarczać. Inna rzecz zupełnie ma się z uchwałami zebrań gminnych, a szczególnie w czasie uchwalania budżetów. Ile bólu i żalu, słusznych uwag i postanowień słycać wtedy, to tego nikt nie wie. Sekretarz do książki uchwał tego nie zapisze, bo ustawa moskiewska z 1864 r. praw po temu nie daje, przedstawiciel władzy politycznej o tem nigdy nie usłyszy, a przedstawiciel samorządu powiatowego choć nieraz jest obecny i słyszy te „gorzkie żale“, to zazwyczaj wrzusi tylko ramionami, jakby chciał powiedzieć: „Ufaj a zwyciężysz“. I dlatego to prawdziwy głos ludu wiejskiego, nie podbechtywany wiecowo-partyjnym zacietrzewieniem, ale wynurzający się wprost z trzewi, przepelnionych żalem, głos dyktowany iście „chłopską dolą i niedolą“, jest nieznanym dla bardzo wielu tych, co go znać powinni. Zwłaszcza w obecnej chwili, kiedy rząd pracuje nad projektem ustawy ramowej o organizacji gmin, to zdania, wysnute z bezpośrednich głosów i spostrzeżeń, winny przeważać nad wszelkimi innymi pomysłami. Mogą

się twórcy ustaw nie liczyć z naszymi uwagami i spostrzeżeniami, lecz, jak mówi przysłowie, „i czeładzi słuchać nie zawadzi, jeśli czeładź dobrze radzi“.

Ogół wiejski, zdrowo patrząc na rzeczy, mocno odczuwa i surowo w głębi duszy potępia wszelkie postępowanie, które wydaje mu się marnotrawstwem — czy to pieniędzy, czy sił i środków, co zresztą na jedno wychodzi. Naprzykład bardzo ludność oburzają wszelkie marnotrawcze praktyki urzędowe, wynikające stąd, że urzędy nie potrafiły wczasu dostosować się do spadku pieniądza. Oto mały przykład. Urząd gminy Bukowiec otrzymał 3 marca od nadleśnictwa Błogie nakaz sądowy na ściągnięcie 58 marek za zabór drzewa z lasów państwowych. Przesyłka nakazu kosztowała 300 marek, urząd gminy, zwracając nakaz, opłacił drugie tyle, to już 600 mk. A papier, koperty, kwity? A praca paru urzędników koło tego wszystkiego?

Zato z zadowoleniem witają wieśniacy wszelką umiejętną poprawę sposobów urzędowania. Podajmy i tutaj przykład. Ponieważ często się zdarza, że przypadająca jakiejś gminie należność od sądu za doręczanie wezwań sądowych jest niższa od opłaty przekazu pocztowego, a nawet wartości blankietu, przeto p. przez sądu okręgowego w Radomiu zwrócił się do Wydziału Powiatowego w Opocznie, aby wypłata tych sum odbywała się nie, jak dotąd, pocztą, lecz za pośrednictwem Wydziału Powiatowego. Propozycja ta wyraźnie zmierzała do znamiętego uproszczenia sposobu wypłat, a i skarbowi Państwa zaoszczędza wydatków, więc też Wydział Powiatowy 7.III r. b. chętnie się na nią zgodził. Drugą niemniej słuszną i celową uchwałę tenże Wydział powziął tegoż dnia, zarządzając spadkowi sum, uchwalonych przez gminy na uporządkowanie ksiąg stałej ludności w gminach. Na cel ten widnieją w budżetach gminnych sumy po 1.500.000 do 500.000 mk., zależnie od stanu ksiąg. Sumy te dziś przedstawiają wartość mniej więcej 100 metrów żyta. Lecz za jakiś czas mogą już tego nie przedstawiać. Przeto Wydział Powiatowy, pragnąc, by wartość tych sum się nie zmniejszyła, polecił urzędowi gminnym wpłacić je do kasy sejmikowej, zakupił za nie zboże i zbożem opłaca wynagrodzenie introligatora.

O innych sprawach napiszemy kiedyś następnym razem.

Opoczno, 23.III 1923 r. Stanisław Grabiński.

Z tygodnia.

▲ Minister od skarbu Grabski, zaprosiwszy do ministerstwa pisarzy z różnych dzienników i innych pism, przedstawił im, jak się obecnie mają sprawy skarbowe. Najprzód przypomniał minister, że niepomyślną jest rzeczą, iż marka polska powstała z niemieckiej. Bo gdy teraz niemiecka bardzo spada, to ciągnie za sobą nieco i polską. Co prawda ministerstwo robi, co można, aby spadkowi polskiej marki zapobiedz i po części te zabiegi skutkują, ale jednak owo pokrewieństwo z marką niemiecką szkodzi. A zapobiega ministerstwo spadkowi naszej marki tym sposobem, że umyślnie wyprzedaje ze skarbu część obcych pieniędzy, które dobrze stoją. Gdy tych pieniędzy tak dużo naraz zjawia się wśród nabywców, to zaczynają tanieć, jak to zwykle bywa z tem, czego jest obficie do nabycia. Daleko groźniejsze od chwilowego spadku marki było niespodziane podrożenie zboża. Jest to skutek spekulacji na giełdach zbożowych. Ale ministerstwo zabrało się już do giełdźarzy i zdołało ukrócić te niesumienne szacherki, obliczone na szkodę społeczeństwa. Żle dla skarbu, że tak długo Sejm z Senatem zajmują się podatkiem przemysłowym i gruntowym. Gdyby dotąd uchwalono już ostatecznie podwyżkę obydwu tych podatków, toby się skarb znacznie zasilł. Obecnie najwięcej zasilają skarb świeżo wypuszczone bony złote. Tak są dobrze obmyślane, tak korzystne, że wielu ludzi je kupuje. Kupiono ich

dotąd na 12 i pół miliona złotych polskich, co na marki stanowi sumy miliardowe.

▲ Rokowania Piasta z prawicą o nowy rząd posunęły się dalej. Klub sejmowy i senacki piastowski czyli zgromadzenie wszystkich posłów i senatorów z Piasta zatwierdziło rokowania, które toczył z prawicą prezes piastowców W. Witos. Na pięćdziesięciu kilku posłów, obecnych na owym posiedzeniu, tylko 14 głosowało przeciw tworzeniu nowego rządu z samą prawicą. Dwóch zaś wstrzymało się od głosu. Niewiadomo, jak się zachowają nadal ci z pośród piastowców, co są przeciwni układom z prawicą. Gdyby się oddzielili od całości klubu, toby może nie dopuścili do utworzenia tego nowego rządu, tembardziej, że i na prawicy taka spółka prawicowo-piastowska ma przeciwników

▲ Komisja skarbowa Sejmu roztrząsa teraz i gotuje na pełny sejm podatek podymny.

▲ Posłowie z różnych okolic kraju i osobni wysłańcy ciągle zgłaszają się do ministerstwa od kolei, aby zatrzymywał pociągi pośpieszne to w tem, to w owym miasteczku, to na tym, to na owym przystanku. Otóż teraz ministerstwo obliczyło, że na każde, choćby najkrótsze zatrzymanie i ponowne rozpędzenie pociągu pospiesznego, traci się nie tylko moc węgla, ale nadto conajmniej 5 minut czasu. Gdyby tak uwzględnić życzenia wszystkich posłów, to pociągi pośpieszne, tak się coraz zatrzymując, z pospiesznych zamieniłyby się na zwyczajne. Tu należy powiedzieć, że posłowie, podług

Obrazki z naszej gminy.

Żarty nie żarty

Napisał B. Osicki.

2. Plac i zabudowania gminne.

Plac zawsze szczypty z zabudowaniami gminnymi znajduje się w środku wsi lub za wsią. Miejsce pod plac i budynki gminne wybierano zazwyczaj tam, gdzie nieużytki czy wydmy piaszczyste, co dowodzi, że praojcowie nasi byli praktyczni. Sam budynek, w którym mieści się kancelarja gminna i mieszkanie pisarza, zdaleka wyróżnia się dziurawym dachem i nieznacznym skrzywieniem na prawo albo na lewo, zato, jak zapisał, z ganeczkiem o dwu spruchniałych słupkach i szczątkami desek, naśladowujących obicie boku ganeczku, które niegdyś było. Dach nad ganeczkiem, jak i na całym budynku, dziurawy, podłoga z piasku. Sala kancelaryjna obszerna, widna, wygodna i zimna. Dobra byłaby w zimie, gdyby była lepiej zabezpieczona od zimna, jak również w lecie, gdyby dach nie przeciekał albo deszcz nie padał. Co prawda dom gminny budowano w tym czasie, kiedy ziemia nasza obfitowała w lasy, a właściciel dworu zaopatrywał pana sekretarza, za nic nie znaczące usługi, w drzewo. Mieszkanie pana sekretarza niewiele się

różni od kancelarji, choć widać, że lepiej dozоровano budowy tej właśnie części budynku. Rozkład pomieszczeń znakomity i tak opracowany, że interesant pierwszej trafi do kuchni pana sekretarza, niż do kancelarji. Wszystkie drzwi i okna szczelnie dopasowane—w szpary z trudem wejdą dwa palce. Na sześć szyb okiennych w lecie, a dwanaście w zimie, brak zaledwie jednej trzeciej części, zato reszta sumiennie wzmocniona papierem; kitu się nie używa. Piece ogrzewałyby pomieszczenia, gdyby w nich palono i gdyby nie miały stałych a zastarzałych niedomagań (dymienie, to drobiazg). Podłoga z tarcic sosnowych, ze starodrzewia, co to dwadzieścia pięć lat w suchym miejscu służyć może; a choć ułożona przed laty czterdziestu, jeszcze dobrze się prezentuje. Tylko w niektórych miejscach opadła z sił, zwłaszcza w miejscach, wystawionych na częstsze ataki nóg gminiaków. Zało każde niebezpieczniejsze miejsce doskonale znają gminiacy i omijają je, próbując dalej wytrzymałości staruszki.

Obok budynku gminnego, lub nieco w oddali, znajduje się pomieszczenie, w którym niesforniejszych gminiaków za pewne małe przekroczenia przyryka się z rozporządzenia sądów lub p. wójta na parę dni. Budynek ten, t. j. jak się czytelnicy domyślają areszt gminny, jest w całej Kongresówce jednaki: wilgotny, zimny i ciasny. Wewnątrz trochę desek, trochę słomy, zboczony piec, ot i wszy-

Arcybiskup Cleplak i prałat Butkiewicz — polskie ofiary nienasyconych czerezwyczajek moskiewskich. Ten wtrącony na 10 lat do więzienia, drugi skazany na śmierć i zastrzelony w podziemiach kaźni w Moskwie.

nowych zasad państwowych nie są obrońcami i opiekunami okręgu, w którym ich wybrano, lecz stróżami i kierownikami gospodarki społecznej całego państwa i społeczeństwa. Szczególne kłopoty i sprawy swego okręgu powinni o tyle popierać, o ile to się godzi z dobrem i z pomyślnością całego ogółu w Rzeczypospolitej.

▲ Sejmowa komisja od zdrowia publicznego roztrząsała projekt ustaw o walce z chorobami tak

stko. Przepraszam—jeszcze nie wszystko, dla uzupełnienia całości: czarne ściany, szpary w oknach i drzwiach i całe snopy pajęczyny. Obórka gminna zato bez zarzutu, pomijając takie drobiazgi, jak dziury we drzwiach (umyślnie dla kur) oraz skoble i zawiasy, wyjmujące się palcami.

Stodółka mogłaby być—gdyby była.

Ustęp jest. Tak szczelnie zbudowany, że kto przyszedł skorzystać z niego, to przedtem musi zbadać okolicę, czy na odległość wzroku niema ludzi. W niektórych gminach znajduje się aż po parę przedziałów. Lecz gminiacy, dbając o zdrowotność i piękny wygląd miejsc pobliskich urzędowi, nigdy nie korzystają z podobnych wymysłów ludzkich—z przekonania upiększają budynki gminne i budynki bliższych sąsiadów.

Podwórze z zasady ogrodzone sztachetami, jeszcze z tych czasów, kiedy drzewo „łatwiejsze było“; nie dziw więc, że obecnie sztachety trochę zużyte. Złośliwi ludzie utrzymują, że jakby wcale ogrodzenia nie było.

Choć plac około gminy szczupły, lecz śmiało mogłby być tu założony ogródek owocowy, gdyby p.p. pisarze chcieli zajmować się takimi drobiazgami i pracować dla kogoś. Zato brak ogrodu owocowego około budynków gminnych daje rozległy widok na okolicę.

zwanymi wenerycznymi. Chorobami temi zarażają się zwykle zdrowi od chorych, spółkując. Najgroźniejszą z tych chorób jest kiła czyli syfilis, zwany także chorobą francuską. Teraz po wojnach, gdy tylu zarażonych żołnierzy wróciło do domów, choroby te bardziej się jeszcze szerzą, niż poprzednio. Najstraszniejsze bywają te choroby, gdy ich nie leczyć. Zwykle przez kilka lat się ukrywają i toczą zwolna organizm, aż dopiero potem wybuchają na zewnątrz, zniechęcając nieszczęśliwych ludzi lub przyprawiając o wczesną śmierć. Tymczasem jednak niejednym młodzieniec mając taką chorobę żeni się, zaraża żonę i płodzi zarażone dzieci. Dzieci takie albo odrazu rodzą się z pewnymi kalectwami, albo też znów choroba w nich długo się ukrywa, a dopiero po latach się objawia, prowadząc do kalectwa, charłactwa, przedwczesnej śmierci. Otóż komisja od zdrowia powszechnego, uchwalając ustawę, wstawiła do niej taki przepis, że minister od zdrowia ma prawo stopniowo wprowadzać przymus świadectw dla tych, co się zamierzają pobierać. Zczasem więc tak będzie, że kawaler czy panna nie otrzyma ślubu, nim nie pójdzie do lekarza i nie przedstawi księdzu świadectwa lekarskiego, że jest zdrow czy zdrowa. Oby zaprowadzono to jaknajrychlej dla zdrowia całego naszego narodu.

▲ Kaszubi czyli Pomorzanie, t. j. Polacy, mieszkający nad Bałtykiem, zaprosili Prezydenta Rzeczypospolitej, aby zwiedził ich strony. Prezydent skwapliwie przyjął te zaprosiny i odwiedził Pomorze. Odwiedziny te przyczynią się do tem większego zespolenia Pomorza z całą Polską.

Fosz—marszałek i wódz naczelny wojska francuskiego. Wyzwajemniając się za odwiedziny marszałka Piłsudskiego i generała Sikorskiego, którzy odwiedzali Francję zeszłego roku, przybył do nas na 3 maja. Polska całym sercem wita tego gościa, bo pamięta, że to głównie marszałek Fosz swymi wielkimi zdolnościami wojskowymi przyczynił się do pogromu rozzuchwalonych Niemiec i że jest on naczelnym wodzem wojska zbratanej z nami Francji.

▲ Sami Gdańszczanie Niemcy przyznali na jednym ze swych zebrań, że Gdańsk ogromnie zyskał przez stały związek z Polską. W ostatnich właśnie latach przewyższył swym ruchem portowym i handlem Szczecin i Królewiec, dwa pobliskie miasta portowe nad Bałtykiem, które wprawdzie nad nim górowały. To też Gdańszczanie już teraz nie okazują Polakom takiej niechęci i nienawiści, jak dawniej. Rozważniejsi z nich wręcz twierdzą, że niezbędny jest Gdańskowi stały związek i stały układ z Polską, choćby dlatego, że mocą tego układu Polska zaopatruje Gdańsk w żywność.

Z gmin i gromad.

Ponieważ mieszkańcy niektórych wiosek w powiecie włodawskim samowolnie wyrąbali drzewa przydrożne, przeto Wydział Powiatowy rozesłał polecenie do urzędów gminnych tego powiatu, aby surowo tego zabraniały, a szkodników oddawały do sądów. Wstyd, że gdy samorządy znaczne ponoszą koszty, aby obsadzić drogi dla porządku i piękna oraz dla wygody i pożytku ogółu, to znajduje się jeszcze tylu ciemnych szkodników, niszczących to dzieło dla chwilowej wygody własnej.

Różne.

Śmierć w płomieniach 9 osób. W Ozorkowie w pow. łęczyckim wybuchł pożar z niewiadomej przyczyny w mieszkaniu murarza Mikołaja Banasiaka. Spalił się dom piętrowy i obora Banasiaka wartości 11 milionów mk. oraz rzeczy lokatorów Wojciecha Kazimierczaka, Antoniego Figara i Michała Przybyłaka wartości 8 milionów mk. Ratowały dwie straże ogniowe: miejska ochotnicza i fabryczna. Do lokatora Przybyłaka, zamieszkałego z żoną, córką i zięciem na pierwszym piętrze w małej izdebce o jednym oknie przyszło 13 osób z rodziny i krewnych. Gdy paliły się już schody, a płomień oraz dym buchał przez okno, domownicy i goście—wszyscy mniej lub więcej pijani—zaczęli szukać ratunku. Ostatecznie zginęli w płomieniach: Michał Przybylak, Stefan Przybylak, żona jego Weronika, córka Stefanja, syn Władysław, Walerja Kacprzak, Agnieszka Majchrzak, Franciszek Pietruszewski i Weronika Przybylakowa. Takie to bywają skutki pijanstwa.

Kalendarzyk.

MAJ

XIX Tydzień.

- 6, niedziela, Jan Apost.
- 7, poniedziałek, Domicela
- 8, wtorek, Stanisław
- 9, środa, Grzegorz
- 10, czwartek, Wniebowst. Pańskie
- 11, piątek, Mamert
- 12, sobota, Pankracy

W sobotę dn. 28 kwietnia wylosowana została miljonówka № 4 977 984.

Kurs marki w dniu 27 kwietnia:

1 funt szterling angielsk.	= mk.	215.750.
1 dolar amerykański	= .	45.500.
1 frank francuski	= .	3.155.
1 frank szwajcarski	= .	8.500.
1 marka niemiecka	= .	1,5.
1 korona czeska	= „	1.395.
1 korona austriacka	= fen.	69.

Ceny płodów rolnych na giełdzie zbożowej w Poznaniu dnia 27 kwietnia.

Za 100 kilo (czyli 244 funty):

żyto	139.000	marek
pszenica poznańska	220.000	„
owies poznański	135.000	„
jęczmień poznański browarniany	112.000	„
groch polny	160.000	„
mąka żytnia	225.000	„
„ pszenna	310.000	„
otręby żytnie	63.000	„
„ pszenne z dostawą	65.000	„

Gdzie nie powiedziano o dostawie, tam należy rozumieć, że dostawa obowiązuje tylko do najbliższej stacji kolejowej sprzedawcy.

Czyście już opłacili „Gminę i Wiaś“?

OGŁOSZENIE.

Urząd gminy Małogoszcz pow. Jędrzejowskiego wzywa wszystkich mieszkańców gminy tutejszej, a zamieszkałych na terenach innych gmin, aby do dnia 1 lipca 1923 r. zgłosili się do tutejszego urzędu gminnego w celu wpisania ich do nowych ksiąg ludności stałej. Zgłaszający się do zapisu winni przedstawić: 1) paszport rosyjski lub inny dowód, stwierdzający przynależność, 2) metrykę urodzenia swoją oraz członków rodziny i 3) żonaci metrykę ślubu. Osoby, które nie uczynią zadość powyższemu wezwaniu w terminie, natrafią na poważne przeszkody w przyszłości w wydawaniu im jakichkolwiek żądanych dokumentów od tutejszego urzędu gminnego.

Ze względu na ważność sprawy, osoby zainteresowane winny składać natychmiast żądane dokumenty osobiście, względnie nadsyłać pocztą.

Małogoszcz, dnia 23 kwietnia 1923 r.

Wójt Gminy (—) Machnik.

Wydawca: Zrzeszenie Samorządów Powiatowych.

Redaktor: Wl. Wakar.

Drnkarnia Stożeczna R. Bałta i S.ka Wierzbowa Włocław 16

